

Inleiding

Tijdens de eerste les zijn we vooral ingegaan op de tijd voorafgaand aan de komst van Jezus de Messias. Het ging over de invloed van zowel het Griekse als het Romeinse rijk op bepaalde gedachtegangen, bijvoorbeeld op het idee van de keizer als Heer (en goddelijk van aard). Daarnaast zien we de invloed op Gods volk Israel en hoe zij door onderdrukking overleeft. Hun opstand tegen de Griekse overheersers en hoe zij uiteindelijk in Romeinse handen vallen werd behandeld. Het is van belang omdat in dat Romeinse Rijk de Messias geboren wordt. Die opstanden zijn ook van invloed op de opkomst van de Messias Jezus, nadat eerder anderen zich als de Messias hadden gepresenteerd. Het verklaart de argwaan van Jezus' volksgenoten.

We behandelen in deze les de vier evangeliën, de eerste vier boeken van het Nieuwe Testament. Daarin gaat het over Messias Jezus. Ik hecht er waarde aan Hem zo te noemen in plaats van de Griekse term Christus te gebruiken, omdat Jezus een Jood was. We moeten Hem leren kennen vanuit die context. Het zegt namelijk veel over Zijn menselijke natuur. Tegelijkertijd kennen we Jezus ook als de Zoon van God en mogen we nooit vergeten dat Hij ook God zelf is. Die gedachte is moeilijk met ons verstand te beredeneren, maar uit de Evangeliën leren we toch dat het zo is, alsook in de latere Nieuwtestamentische geschriften. We zullen dat thema voor een andere studieavond moeten bewaren. Voor nu volstaat het te weten dat de evangeliën schrijven over Jezus de (langverwachte) Messias.

Nu, als je in een uur deze vier evangeliën moet behandelen is het belangrijk om keuzes te maken. Na deze inleiding zullen we de term 'evangelie' bespreken, van belang om het soort geschrift te begrijpen. Daarna zullen we de hoofdlijnen (=structuur) per evangelie verkennen en de belangrijkste boodschap. Daarbij kijken we naar de schrijver en welke doelgroep de schrijver voor ogen had.

Als we dat begrijpen en weten bij het lezen, begrijpen we de inhoud van een Bijbelboek al veel beter. Ik kan dus niet alles uitleggen per gedeelte. Wel zullen we dus aan de hand van deze les een bril meekrijgen, waardoorheen de evangeliën gelezen moeten worden.

Uiteindelijk bespreken we wat nu het evangelie zelf is. Daarover bestaat ook vandaag de dag verschil van inzicht!

1. Wat is een evangelie?

De evangeliën komen allemaal uit het tijdperk van de apostelen. De evangeliën zijn geschreven door apostelen of door iemand die een nauwe band met de apostelen had. Hoewel er genoeg geleerden zijn die zeggen dat de evangeliën eerst via mondelinge overlevering zijn doorgegeven en pas later zijn opgeschreven, houd ik vast aan het auteurschap zoals de Bijbel die zelf vernoemd. Zonder daar te diep op in te gaan, maar de belangrijkste reden wat mij betreft is dat het auteurschap door zowel Vroege Kerk als ook later door de eeuwen heen nooit betwist is. Bij een anonieme auteur zou je dat wel verwachten.

Bovendien houd ik vast aan wat Paulus in Timotheüs zegt: heel de Schrift is door God ingegeven. Dat zou met andere auteurs ook zo kunnen, maar het gezag van de apostelen staat toch een beetje onder druk, wanneer we gaan twifelen aan het feit dat de apostelen en hun nauwe verwanten de evangeliën hebben geschreven. Dan gaat het immers niet meer over mensen die zelf getuige zijn geweest van Jezus, maar mensen die van horen zeggen verhalen hebben opgeschreven. De vraag naar het auteurschap is dus niet onbelangrijk! Het gezag van Gods Woord staat er mee op het spel,

daar we de ooggetuigen van Jezus als belangrijkste bron aanvaardden als leraren van Jezus' onderwijs, een opdracht die Jezus ook aan hen had gegeven.

Een evangelie is niet per se een christelijke term. Het betekent letterlijk: goede boodschap of goed nieuws. Ook over keizer Augustus (Octavianus) is een evangelie geschreven. Daar is het evangelie bedoeld als politiek middel om een boodschap over te brengen en de hoorder te beïnvloeden.

Wij geloven als christenen dat de term evangelie vooral betekent: de boodschap van redding door Jezus de Messias, door de ogen van Mattheus, Marcus, Lukas en Johannes. Jezus is dan ook de centrale Persoon om wie de vier evangeliën draaien.

Er zijn drie zogenoemde synoptische Evangeliën: Mattheus, Marcus en Lukas. Ze worden zo genoemd omdat ze veel gelijkenissen vertonen en als je ze alle drie naast elkaar zet, kan je ze vergelijken. Dat is een synopsis. Een moeilijke term die je mag vergeten, als je maar onthoudt dat ze sterk op elkaar lijken. Johannes wijkt namelijk heel erg af in de zin dat het evangelie van Johannes veel theologische reflectie bevat. Het is, zo je wil, iets minder toegankelijk en minder volks geschreven.

De structuur van de drie synoptische Evangeliën zijn:

- Ze beschrijven voor het grootste deel het werk van Jezus toen Hij in Galilea was (2,5 jaar)
- Bij elk van de drie evangeliën zie je dat na de belijdenis van Petrus (Mattheus 16: 13-20; Markus 8: 27-30; Lukas 9: 18-20) direct de eerste aankondiging van het lijden wordt beschreven. De aandacht wordt dus langzamerhand verlegd van Galilea naar Jeruzalem
- Dan volgen dus drie aankondigingen van lijden, vaak ook nog omgeven door andere gebeurtenissen.
- Uiteindelijk vervolgen de evangeliën de reis naar en het verblijf (overwegend) in Jeruzalem.

Inhoud van het blok

a) Mattheus:

Schrijver: Levi de tollenaar, die door Jezus Mattheus werd genoemd. We lezen over hem in Markus 11: 14. Mattheus betekent: geschenk van God. Hij is de minder bekende van alle apostelen, behalve wat we van hem weten uit Markus 11. In Lukas 5:29 wordt beschreven hoe hij een feest gaf ter ere van zijn roeping. Zelf schrijft Mattheus er niet over (bescheidenheid?) en Markus ook niet.

Doelgroep: Mattheus had duidelijk de Joodse lezer voor ogen in zijn evangelie. Dat blijkt uit de vele verwijzingen naar het Oude Testament. Ook de termen die Mattheus gebruikt zijn vooral voor de Joodse lezer direct te begrijpen. Zo spreekt Mattheus over Jezus bijvoorbeeld zeven maal over

Belangrijkste boodschap: De hoofdlijn van Mattheus is: 'Jezus is Koning'. Het koningschap van Jezus is een directe verwijzing naar Zijn Messiaanse bediening, omdat de Messias een koninklijke opvolger uit de lijn van David moest zijn. Focus: Jezus vervult de oudtestamentische profetieën. Dat zie je aan de veelvuldige zin: 'opdat vervuld zou worden wat door de profeet... gesproken is'. zo'n 60 keer verwijst Mattheus naar Oudtestamentische profetieën die in Jezus in vervulling zijn gegaan. In het Mattheusevangelie staan felle reacties, met name gericht aan de Farizeeërs, de leerlingen worden gewaarschuwd voor de leer van de Farizeeën en de Sadduceeën. Het gewone volk merkte het verschil: Jezus leerde met gezag.

Mattheus beschrijft ook de grove beschuldigingen die tegen Jezus werden ingebracht: ze beweerden herhaaldelijk dat Jezus de Wet overtrad en dat Hij door de macht van Satan boze geesten uitwierp. Ze stelden ook herhaaldelijk strikvragen om Jezus in de val te lokken en bewijzen te verzamelen tegen Jezus.

Structuur:

Mattheus heeft 5 onderwijsblokken die steeds worden afgesloten met de zin: "en het geschiedde, toen Jezus..."

- Jezus geboorte en optreden in Galilea (Bergrede)
- verhalen over genezing en wonderen (uitzending van de twaalf)
- behoud van het volk (gelijkenissen van het koninkrijk)
- voortzetting van de worsteling om het behoud van het volk (diverse onderwijzingen)
- Gebeurtenissen in Judea (rede tegen de Farizeeën)

Gekeken naar de hoofdboodschap (Jezus is Koning) zien we de volgende structuur:

- 1-2: geboorte van de Koning
- 3: de voorloper van de Koning
- 4:1-11 beproeving van de Koning
- 4:12-25 uitroep van de Koning
- 5-7 wetten van de Koning (Bergrede)
- 8-11:19 bediening van de Koning
- 11:20-20 afwijzing van de Koning
- 21-25 Binnenkomst van de Koning
- 26-28 dood en opstanding van de Koning

Mattheus eindigt dan met de Grote Opdracht: Ga en maak discipelen door doop en onderwijs

b) Marcus:

Schrijver: Johannes Marcus komen we op verschillende plaatsen tegen. Hij is een zoon van Maria en de neef van Barnabas. Door deze Marcus gaan Paulus en Barnabas uiteen (Hand 12:12). Marcus kwam tot geloof door Petrus en zou zijn getuigenissen hebben opgeschreven aan de hand van Petrus' onderwijs. Marcus schreef zijn evangelie ook in Rome zelf rond de marteldood van Petrus, van wie de overlevering zegt dat hij zichzelf niet waard achtte om aan het kruis te sterven en hij daarom aan een omgekeerd kruis zou zijn gestorven.

Doelgroep: Hij zou zo een Rotterdammer kunnen zijn, want zijn motto lijkt wel 'geen woorden maar daden'. Er is om die reden in zijn evangelie weinig aandacht voor het onderwijs van Jezus. Marcus schreef zijn evangelie duidelijk met een niet-Joods publiek voor ogen:

- Er bestaan weinig verwijzingen naar het Oude Testament
- Joodse gebruiken worden uitgelegd
- Joodse woorden worden uitgelegd, vaak herkenbaar aangeduid met de zin: '...hetgeen betekent' of 'dat is'.
- Er worden bovendien regelmatig Latijnse termen gebruikt zoals: Centurio, legioen, etc.

De daadkracht van Petrus, die een nogal energieke en impulsieve natuur had komt er duidelijk in naar voren, iets dat de Romeinse inwoner zeker zal aanspreken. De gemiddelde Romein sprak theologische reflectie minder aan, maar daadkracht daarentegen wel.

Belangrijkste boodschap: Jezus als Knecht. Sleutelhoofdstuk is toch wel 10: 43 – 45. Daar spreekt Jezus die bekende woorden:

“Wie groot wil zijn onder u, zal uw dienaar zijn; en wie onder u de eerste wil zijn, zal aller slaaf zijn. Want ook de Zoon des mensen is niet gekomen om Zich te laten dienen maar om te dienen en Zijn leven te geven als losprijs voor velen.”

Marcus opent met: 'Het begin van het Evangelie van Jezus Christus, Zoon van God'. Er volgt geen geslachtsregister maar een snelle opsomming van gebeurtenissen. Marcus haast zich van het ene naar het andere onderwerp. Typerend is het gebruik van het woordje 'terstond' (komt 42 keer voor)

Structuur:

- evangelie valt in 2 delen te structureren:
 - eerste deel bestaat uit de proloog (1:1-13) en dan de prediking en het werk in Galilea (1:14-9:50)
 - Het tweede deel bestaat uit Jezus' weg naar Jeruzalem (10:1-52), Prediking en werk in Jeruzalem (11:1-13:37) en uiteindelijk het lijden en de opstanding (14:1-16:20)

Vasthoudend aan de kernboodschap van Marcus kunnen we het evangelie als volgt structureren:

- 1: 1-11 Komst en identiteit van de Knecht
- 1: 12-13 De trouw van de Knecht
- 1: 14 tot 13 Het karakter en de aard van het werk van de Knecht
- 14 – 15 De Knecht: gehoorzaam tot de dood
- 16 De Opgestane en Verheerlijkte: nog steeds een Knecht

c) **Lukas:**

Schrijver: Lukas was volgens Eusebius een inwoner van Antiochië. Een heiden dus. Zijn naam is een afkorting van de Griekse naam Lukanus. Hij was een geleerd man en was arts van beroep. Hij wordt voor het eerst genoemd in Handelingen 16: 10. Hij was een reisgenoot van Paulus en ging met hem mee van Filippi naar Jeruzalem. Na twee jaar gevangenschap van Paulus reist Lukas mee naar Rome.

- een universeel karakter. De schrijver benadrukt dat het Evangelie voor alle mensen is, niet alleen voor Joden. Samaritanen worden op gelijke hoogte met de Joden gesteld en Lukas verwijst naar het OT waarin niet-Joden centraal staan.
- Lukas laat Jezus steeds zien als reiziger. hij ging vastberaden op weg naar Jeruzalem. zend volgelingen vooruit naar de steden en plaatsen waar Hij zal komen, Hij moet reizen (13:33), velen reizen met Hem mee.

Doelgroep: Lukas schreef voor Griekse lezers. Hij beschrijft Jezus als alles overtreffend ten opzichte van het Griekse ideaal van een mens. Als reisgenoot van Paulus kan het niet anders dan dat hij samen met deze apostel van de heidenen, zoals Paulus ook genoemd wordt, de heidense lezer voor ogen heeft. Hij benadrukt heel sterk dat het goede nieuws voor iedereen is, niet alleen voor de Jood. Zo legt Lukas juist de nadruk op bekeringen van heidenen en verwijst hij naar het Oude Testament vooral de personen aan die geen Jood waren.

Ook draagt Lukas zijn evangelie op aan een vriend, die Theofilus wordt genoemd. Het zou een echt persoon kunnen zijn geweest, maar de naam Theofilus betekent ook: liefhebber van God.

Lukas had verschillende evangeliën gelezen en zag daarin ook onjuistheden. Hij heeft het zich voorgenomen om een accuraat evangelie te schrijven, op basis van wat hij gelezen en bestudeerd had en natuurlijk ook van Paulus wist, die op zijn beurt getuige was van Jezus. Zodoende waakt Lukas erover dat het evangelie juist wordt doorgegeven.

‘Mensenzoon’ is de centrale omschrijving van Jezus en het sleutelvers vinden we in Lukas 19: 10

“Want de Zoon des Mensen is gekomen om te zoeken en te redden wat verloren is.”

Hoofdstuk 15 illustreert in drie gelijkenissen de zoektocht naar het verlorene (schaap, penning en zoon)

Structuur:

Vasthoudend aan de kernboodschap van Lukas zien we de volgende structuur:

- 1-3 De Mensenzoon: net als ons
- 4: 1-13 De Mensenzoon: beproefd als ons
- 4 – 19: 28 De Mensenzoon: bekommert Zich om onze onvolkomenheden
- 19:28 tot 23 De Mensenzoon: Die ons verlost
- 24 De Mensenzoon: verheerlijkt in Zijn opstanding en hemelvaart

d) **Johannes:**

Schrijver: De apostel Johannes: die de zoon was van een visser en ook zelf visser van beroep en zoon van Salome. Salome is de zus van Maria. Johannes is dus ook een neef van Jezus. Hij behoort, samen met Petrus, tot de meest intieme kring van Jezus. Hij had een opvliegend karakter en werd zoon van de donder genoemd, totdat hij door Gods genade tot geloof kwam. Hij werd de apostel van de liefde. Als jongste van alle discipelen heeft hij hen allen overleefd. Hij is ook de schrijver van de drie brieven en het boek Openbaring.

Doelgroep: Volgens de Apostolische Vaders (de vroegste kerkleiders na de apostelen) is dit evangelie geschreven op verzoek van de apostel Andreas en de Aziatische bisschoppen. Dit evangelie is geschreven in Efeze en was bedoeld om dwaalleringen te bestrijden aangaande de goddelijke natuur van Jezus. Waar Lukas juist de menselijke natuur benadrukt, ligt de nadruk in Johannes juist bij Zijn goddelijke natuur. Veel dwaalleringen zijn voortgekomen uit de idee dat Jezus niet God is! Het hoofddoel van het Evangelie van Johannes staat in 20:31 waarin staat:

“maar deze zijn beschreven, opdat u gelooft dat Jezus de Christus is, de Zoon van God, en opdat u, door te geloven, het leven zult hebben in Zijn Naam.”

Sleutelwoord in het Johannes evangelie is dan ook: ‘geloof’ en Jezus wordt omschreven als: ‘Zoon van God’.

Structuur:

Vasthoudend aan de kernboodschap van het evangelie van Johannes krijgen we de volgende structuur:

- 1:1-14 Jezus, Gods Zoon, voor Zijn menswording
- 1:15 tot 12 Jezus, geopenbaard als Gods Zoon door Zijn Woorden en daden
- 13 – 17 Zoon van God: Die Zichzelf openbaart aan de Zijnen
- 18 – 19 De Zoon van God geslacht (Lam Gods!)
- 20 – 21 Zoon van God: Zijn claim als God

Paulus pikt deze claim op Jezus’ goddelijke natuur op, wanneer hij in Romeinen 1:4 schrijft:

“Wat de Geest van heiliging betreft, is Hij met kracht bewezen te zijn de Zoon van God, door zijn opstanding uit de doden, namelijk Jezus Christus, onze Heer.”

En zo zijn we aan het einde van deze studie gekomen. Over twee weken vervolgen we de lijn van het Nieuwe Testament in het boek Handelingen. Ik wens u Gods zegen toe!

Einde